

3. Зоряна Мацюк, Ніна Станкевич. Українська мова професійного спілкування (Призначений для студентів вищих закладів освіти різного рівня акредитації, майбутніх фахівців банківської, фінансової, економічної, юридичної та інших галузей): навч. посібн. – К.: Каравела, 2005. – 352 с. – ISBN 966–8019–43–1.

4. Хомич В.І., Толочко С.В. Кредитно-модульний курс української мови (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форм навчання економічних та технічних спеціальностей. – 3-ге вид., перероб. і допов. / В.І.Хомич, С.В. Толочко. – Ч. II. – Ніжин: Міланік, 2015. – 190 с.

Вовк Аліна
студентка

Грабовецький Олександр

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП НУБІП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м.Ніжин

ПРАВОВІ ЗАСОБИ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СУСПІЛЬСТВА

Питання правових засобів управління трудовим потенціалом завжди були актуальними в науці та практиці державотворення нашої держави ще з моменту проголошення незалежності України. Ефективність економіки будь-якого суспільства визначається насамперед якістю наявного трудового потенціалу та способом його включення в суспільство.

Вважається, що трудовий потенціал- це працездатна частина населення країни, яка в силу власних психофізіологічних та інтелектуальних якостей здатна виробляти матеріальні блага чи послуги, люди як зайняті в економіці, так і незайняті, але здатні до праці.

Функціонування трудового потенціалу в Україні відбувається в умовах кризових явищ в економіці та соціальних протиріч у суспільстві. Природна база формування трудового потенціалу характеризується демографічними особливостями відтворення трудового потенціалу, які виявилися в 80-х - 90-х роках ХХ століття та вплинули на зниження народжуваності і збільшення смертності, скорочення тривалості життя і загальне старіння населення. Зазначені тенденції торкнулися кількісного й якісного складу трудового потенціалу, продуктивності суспільної праці і стимулів до неї, кваліфікаційного і освітньо-культурного рівня населення, вартості робочої сили і доходів населення. Економічні та соціальні чинники виявили проблеми безробіття, поширення нелегальної трудової діяльності, зниження національного, інтелектуального та освітнього потенціалу, значного розшарування населення за рівнем доходів.

В Україні правове поле для управління трудовим потенціалом почало оформлюватися ще з 1991 року. Воно базується на прийнятих МОП міжнародних трудових нормах. Метою взаємопов'язаних законів та інших

нормотворчих актів є створення правової можливості всебічного впливу на формування й використання трудового потенціалу.

Значний внесок у вивченні окремих проблем правових засобів управління трудовим потенціалом суспільства зробили такі науковці: Богиня Д., Грішнова О., Долішній М., Задорожний Г., Каленюк І., Куценко В., Ліанова Е., Тютюннікова С та інші.

Метою правового забезпечення управління трудовим потенціалом є створення єдиної законодавчої системи, якою повинні керуватись усі суб'єкти у системі державного управління ресурсами праці. Основою всіх законодавчих актів України є Конституція України - Основний Закон. Відповідно до Основного Закону пріоритетним соціальним правом громадян є право на працю. З огляду на важливість цього права і з метою випередження неоднозначного тлумачення його в Конституції дається загальне визначення цього права та передбачається ряд гарантій його здійснення. Зокрема, у Конституції визначається: кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку людина вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Гарантуючи це право, держава, як визначається в Основному Законі, створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує однакові можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Основною статтею Конституції у цьому плані є стаття 43. Вона, крім викладеного вище, гарантує право на належні, безпечні та здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, також гарантує захист від незаконного звільнення. Право на отримання винагороди за працю захищається законом. Водночас цією статтею забороняється використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах, а також примусова праця.

Право на соціальний захист громадян, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, викладене у статті 46 Основного Закону. У Конституції України зазначено, що це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення.

Відповідно до статті 53 Конституції кожен має право на освіту, повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Систему управління трудовим потенціалом забезпечує багато законів України, серед них Закони: «Про зайнятість населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про оплату праці», «Про колективні договори і угоди», «Про охорону праці», «Про тарифні угоди», «Про освіту», Кодекс законів про працю України та ін. Кожен з них відіграє свою важливу роль у системі управління ресурсами праці та має певну мету в упорядкуванні управління. Наведемо приклад, Закон України «Про зайнятість населення» має за головну мету забезпечення правового регулювання зайнятості населення в усіх аспектах, включно з безробіттям.

В основу даного Закону покладено два основні міжнародні принципи в зайнятості населення, що визначені у статті 43 Конституції України, – виняткове право громадян розпоряджатися своїми здібностями до праці та відповідальність держави за створення умов для реалізації права на працю.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» має за головну мету посилення соціального захисту робочої сили, яка залишилася без роботи, і надання гарантованих соціальних послуг. Відомо, що обидва закони визначають правові, фінансові й організаційні засади зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття як системи прав, обов'язків і гарантій. Закон «Про оплату праці» поклав край безладдю в оплаті праці, що здійснювалася спершу за законами планової економіки, а потім регулювалася тимчасовими рішеннями за допомогою декретів уряду, що призвело до гіперінфляції.

Отже, розглянувши дану тему можна зробити такі висновки: спрямування статей Основного закону України на рівноправність громадян, на забезпечення права на працю, освіту, охорону здоров'я; на обмеження або заборону певних видів діяльності окремим категоріям громадян, на соціальний захист, створює правові можливості щодо формування, розвитку та використання трудового потенціалу.

Список використаних джерел

1. Конституція України. - К.: Юрінком, 1996.
2. Трудове право України : академічний курс / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак [та ін.] ; за ред. П.Д. Пилипенка. - К. : Ін Юре, 2006. - С. 75.
3. Дмитренко Ю.П. Трудове право України / Ю.П. Дмитренко. - К. : Школа, 2004. - С. 222
4. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці та соціально-економічні відносини: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 440с.
5. Пономаренко В.С. Управління трудовим потенціалом. Наукове видання / Пономаренко В.С., Гриньова М.М., Салун М.М. та ін. - Харків: Вид. ХНЕУ, 2006. - 348 с.